

ВІДГУК
на дисертаційну роботу
Оніщука Олександра Віталійовича
«ПРИНЦИПИ ГНУЧКОГО ПЛАНУВАННЯ
БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 19 - Архітектура та будівництво,
за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування

Детальний аналіз дисертаційної роботи «Принципи гнучкого планування багатофункціональних комплексів» Оніщука Олександра Віталійовича дає підстави сформулювати узагальнену оцінку актуальності обраної теми, ступеня обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, рівня наукової новизни й практичного значення одержаних результатів, а також визначити загальний науковий рівень і завершеність проведеного дослідження.

Актуальність теми дисертаційного дослідження:

Актуальність теми дисертаційного дослідження «Принципи гнучкого планування багатофункціональних комплексів» зумовлена трансформацією способів праці, проживання, споживання та комунікації, поширення дистанційних і комбінованих форм зайнятості, зміна структури міського населення, прискорений розвиток цифрових технологій та необхідність забезпечення динамічних потреб суспільства. За таких умов невідповідність просторової структури новим потребам часто спричиняє втрату експлуатаційної привабливості об'єктів, їх часткове використання, знесення або реконструкцію. Зміна потреб користувачів, економічної кон'юнктури, технологічних процесів і нормативних вимог може призводити до часткової або повної втрати актуальності первинно передбачених функцій.

Для України зазначена проблематика набуває особливої актуальності в контексті післявоєнного відновлення населених пунктів, необхідності швидкого реагування на зміну чисельності та структури населення, внутрішню міграцію, дефіцит житла і громадської інфраструктури. Проектування будівель, здатних змінювати функціональне призначення відповідно до суспільних потреб, може забезпечити більш раціональне використання інвестиційних і територіальних ресурсів.

Таким чином, актуальність дисертаційного дослідження визначається необхідністю визначення принципів гнучкого планування багатофункціональних комплексів, систематизації чинників і засобів забезпечення їх трансформованості, розроблення класифікаційних моделей та практичних прийомів проектування. Результати дослідження мають сприяти формуванню архітектурних об'єктів,

здатних реагувати на зміну функціональних потреб, подовжувати термін ефективної експлуатації, знижувати ризик передчасного старіння та відповідати засадам сталого розвитку, ресурсоефективності й довготривалої містобудівної актуальності.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації:

Аналіз дисертаційного дослідження та наукових публікацій Оніщука Олександра Віталійовича дає підстави констатувати належний рівень обґрунтованості сформульованих наукових положень, висновків і рекомендацій. Теоретичну основу дослідження становлять системне опрацювання вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, вивчення міжнародного досвіду проектування та експлуатації гнучких багатофункціональних будівель і комплексів, а також узагальнення сучасних досліджень у сфері архітектурної гнучкості й адаптивності. Автором розглянуто інженерно-технічні, архітектурно-містобудівні, екологічні та соціальні аспекти формування багатофункціональних комплексів, що дало змогу визначити основні чинники, закономірності та перспективні напрями розвитку їх архітектурно-планувальної організації.

Достовірність і аргументованість отриманих результатів забезпечуються застосуванням комплексу взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, адекватних поставлених меті та завданням роботи. На основі проведеного аналізу сформульовано принципи гнучкого планування багатофункціональних комплексів, систематизовано чинники їх формування, розроблено класифікаційні та типологічні моделі, а також запропоновано практичні прийоми й рекомендації щодо їх проектування. Прикладна результативність сформульованих положень підтверджена їх апробацією у процесі експериментального проектування.

Достовірність основних положень роботи підтверджується:

- опублікуванням основних результатів дослідження у фахових наукових виданнях;
- результатами комплексного опрацювання теоретичних джерел, а також узагальненням зарубіжного досвіду проектування та функціонування багатофункціональних комплексів;
- оприлюдненням і апробацією результатів дослідження під час наукових і науково-практичних конференцій;
- застосуванням взаємопов'язаного комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема історико-аналітичного методу, порівняльного аналізу об'єктів-аналогів, аналізу чинників впливу, графоаналітичного методу, функціонально-просторового моделювання та експериментального проектування;

Наведені аргументи засвідчують, що основні положення, висновки та рекомендації дисертації є достовірними, належним чином обґрунтованими й узгодженими з метою та завданнями дослідження. Отримані результати мають наукову цінність і підтверджують належний рівень фахової та наукової підготовки здобувача.

Наукова новизна одержаних результатів:

До найбільш вагомих досягнень дисертаційної роботи, що мають наукову новизну, можна віднести наступне:

- уточнено зміст і розмежовано поняття «гнучкість» та «адаптивність» в архітектурі, а також удосконалено відповідний понятійно-термінологічний апарат;
- запропоновано авторське визначення понять «гнучкість», «адаптивність», «гнучке планування», «адаптивна будівля», «гнучка будівля» та «гнучкий багатофункціональний комплекс» визначено основні класифікаційні ознаки та специфічні вимоги до функціональних, планувальних, конструктивних та інженерних схем необхідних для забезпечення гнучкості багатофункціональних комплексів;
- сформульовано систему принципів гнучкого планування та розроблено практичні прийоми їх реалізації;
- розроблено практичні рекомендації щодо впровадження принципів гнучкого планування у процесах нового будівництва, реконструкції, ревіталізації та адаптивного повторного використання архітектурних об'єктів.
- удосконалено класифікацію типологічних моделей просторової організації гнучких багатофункціональних комплексів;
- розроблено рекомендації щодо інтеграції гнучких багатофункціональних комплексів у процеси ревіталізації міського середовища, функціонального оновлення територій, активізації громадських просторів.

Практичне значення дослідження:

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих дисертаційним дослідженням принципів гнучкого планування для вдосконалення підходів до проєктування багатофункціональних комплексів. Запропоновані положення спрямовані на підвищення функціональної варіативності, трансформованості та довготривалої експлуатаційної актуальності таких об'єктів.

Результати дослідження можуть бути застосовані під час удосконалення нормативно-методичної бази, у практиці архітектурного й експериментального проєктування, а також в освітньому процесі закладів вищої освіти архітектурного профілю.

Особливого значення отримані результати набувають у контексті повоєнного відновлення України, що потребує створення багатофункціональних об'єктів, здатних адаптуватися до змінних соціальних, демографічних та економічних умов. Сформульовані положення і рекомендації також можуть слугувати основою для подальших наукових досліджень у сфері гнучкої та адаптивної архітектури.

Оцінка наукових публікацій здобувача:

Дисертаційна робота характеризується змістовою цілісністю, логічною завершеністю та відповідністю встановленим вимогам до структури й оформлення. За результатами дослідження здобувачем опубліковано 5 наукових праць, зокрема 3 статті у фахових наукових виданнях України, дві з яких виконано одноосібно, а також 2 публікації у матеріалах науково-практичних конференцій.

Наукові публікації повною мірою відображають основні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження. Їх тематика відповідає напряму роботи та охоплює ключові аспекти порушеної наукової проблематики.

Кількість, зміст і науковий рівень публікацій здобувача відповідають вимогам пункту 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Оцінка змісту, стилю та мови дисертації, її завершеності, оформлення:

Дисертаційна робота характеризується логічною побудовою, структурною цілісністю та послідовним викладом результатів дослідження. До її складу входять титульний аркуш, анотації українською та англійською мовами, список наукових публікацій здобувачки, зміст, термінологічний словник, перелік умовних позначень і скорочень, вступ, три розділи з висновками до кожного з них, загальні висновки, список використаних джерел та додатки.

Основний текст дисертації викладено на 194 сторінках, загальний обсяг роботи становить 363 сторінки. Ілюстративний матеріал представлено 47 рисунками, які доповнюють і конкретизують основні положення та результати дослідження. Список використаних джерел налічує 433 найменування і викладений на 56 сторінках. Практичне впровадження результатів роботи підтверджується чотирма актами.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, розкрито її зв'язок із науковими програмами та сучасними викликами у сфері архітектури. Сформульовано мету і завдання роботи, визначено об'єкт та предмет дослідження, окреслено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо їх апробації та впровадження.

У першому розділі «Передумови формування багатофункціональних комплексів із гнучким плануванням»

узагальнено теоретичні, термінологічні та історичні засади дослідження гнучкості, адаптивності й багатофункціональності в архітектурі. На основі аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових праць уточнено понятійно-термінологічний апарат, розмежовано поняття «гнучкість» і «адаптивність» та сформульовано визначення гнучкого багатофункціонального комплексу.

Ретроспективний аналіз засвідчив, що передумови гнучкого планування формувалися через універсальність просторових рішень, відкритість планувальної структури, багатофункціональність і мобільність окремих елементів. Узагальнення сучасного вітчизняного та зарубіжного досвіду дало змогу визначити основні архітектурно-планувальні, конструктивні, технологічні й об'ємно-просторові прийоми забезпечення гнучкості, спрямовані на ефективне використання простору, зміну функціонального призначення та подовження життєвого циклу будівель.

У другому розділі «Методичні засади гнучкого планування багатофункціональних комплексів» визначено основні соціальні, економічні, містобудівні, екологічні, технологічні, нормативні та експлуатаційні чинники формування гнучких багатофункціональних комплексів. Розроблено загальну методику дослідження, що ґрунтується на міждисциплінарному підході та поєднує теоретичний і факторний аналіз, систематизацію даних, графоаналітичне моделювання, комбінаторику й експериментальне проектування.

Встановлено, що розвиток гнучких багатофункціональних комплексів зумовлений трансформацією способів життя і праці, зростанням мобільності населення, інтенсифікацією використання міських територій та вимогами сталого розвитку. Визначено сучасні тенденції переходу від жорстко заданих функціональних схем до відкритих, модульних і варіативних просторових систем. Узагальнено конструктивні, технічні та інженерні рішення, які забезпечують трансформованість, експлуатаційну ефективність і довготривалу функціональну актуальність таких комплексів.

У третьому розділі «Формування архітектури багатофункціональних комплексів за принципами гнучкого планування» запропоновано розглядати гнучке планування багатофункціональних комплексів як комплексну архітектурну стратегію, спрямовану на забезпечення функціональної варіативності, просторової трансформованості, довготривалої експлуатаційної актуальності та стійкості об'єкта. Сформульовано систему принципів формування ГБФК, зокрема модульність, функціональну різноманітність, вбудований потенціал, інтероперабельність, реверсивність, людиноцентричність, синергію, безпеку, надійність і сталий розвиток.

Визначено основні прийоми реалізації гнучкого планування: відкриту планувальну структуру, модульну сітку, універсальні та багатофункціональні простори, трансформовані перегородки, змінні функціональні блоки, резервні

площі й конструктивні системи з мінімальною кількістю внутрішніх несучих елементів. Розглянуто містобудівні підходи до інтеграції ГБФК у функціональну, просторову, транспортну та соціальну структуру міста. За результатами аналізу нормативної бази України визначено наявні обмеження та обґрунтовано доцільність розроблення профільного державного будівельного нормативу щодо проектування гнучких багатофункціональних комплексів.

Матеріал дисертації викладено послідовно, аргументовано та відповідно до логіки поставлених дослідницьких завдань. Робота становить цілісне й завершене наукове дослідження, у межах якого досягнуто визначеної мети та розв'язано сформульовані завдання. Стиль, мова, структура й оформлення дисертації відповідають установленим вимогам до кваліфікаційних наукових праць.

Високо оцінюючи дану дисертаційну роботу в цілому, можна висловити деякі побажання та зауваження:

1. Експериментальну частину дослідження варто було б доповнити порівняльним оцінюванням запропонованих проєктних моделей за єдиною системою критеріїв. Це дало б змогу переконливіше продемонструвати переваги розроблених принципів і прийомів порівняно з традиційними підходами до проектування.

2. Доцільно було б чіткіше окреслити межі застосування запропонованих принципів гнучкого планування залежно від типу, масштабу, функціонального складу та містобудівного розташування багатофункціонального комплексу. Це сприяло б конкретизації сфери практичного використання отриманих результатів.

3. Доцільним є поглиблення порівняльного аналізу нормативного регулювання проектування гнучких та адаптивних будівель у країнах Європейського Союзу, США та інших державах. Такий аналіз дав би змогу чіткіше обґрунтувати напрями вдосконалення нормативної бази України.

4. У роботі варто було б ширше висвітлити питання архітектурної стійкості багатофункціональних комплексів до кризових і надзвичайних ситуацій. Зокрема, потребує уточнення можливість тимчасового перепрофілювання приміщень для розміщення евакуйованого населення, надання медичної допомоги або забезпечення інших невідкладних суспільних потреб.

Висловлені зауваження не знижують загального високого рівня проведеного дослідження та можуть бути використаними здобувачкою у подальших дослідженнях. Наукові результати дисертації є обґрунтованими, достовірними та відзначаються науковою новизною. Робота виконана з дотриманням всіх правил академічної доброчесності.

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії...»:

Дисертаційне дослідження Оніщука Олександра Віталійовича «Принципи гнучкого планування багатофункціональних комплексів» повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 та є завершеною, самостійною науковою роботою, отримані результати якої забезпечують суттєвий внесок в архітектурну науку. В представленій науковій роботі відсутні будь-які порушення академічної доброчесності.

Загальний висновок:

Дисертаційне дослідження Оніщука Олександра Віталійовича «Принципи гнучкого планування багатофункціональних комплексів», представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 19 «Архітектура та будівництво», спеціальності 191 «Архітектура та містобудування», - є завершеною самостійною науковою працею, отримані теоретичні і практичні результати якої не викликають сумнівів, відзначаються науковою новизною та свідчать про досягнення здобувачем високого рівня оволодіння методологією наукових досліджень, а її автор, Оніщук Олександр Віталійович, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 19 «Архітектура та будівництво», спеціальності 191 «Архітектура та містобудування».

Рецензент

кандидат архітектури,
доцента кафедри Теорії архітектури і
архітектурного проектування
Київського національного
університету будівництва і архітектури

Юлія ХАРАБОРСЬКА

